

ԻՇԽԱՆԱՅ ԿՂԶԻՔ

(Տես յ'էջ 275)

Ս ԵՍ իշխանաց կղզեաց գլխաւորագոյնը, խալքիէն քիչ հետո, Բրինջիւրոյ կղզին է, ամենուն ծանօթ, և յաճախած տեղն։ Այս կղզւոյն նաւակայքը շատ զուարճալի և բազմափոփոխ է։ Շուգենաւը կը մօտենայ երկայն թումբի մը, որ միշտ լի է բազմութեամբ։ Սրճարանները, որ ծովեզերաց երկայնութեամբն շինուած են, միշտ յաճախորդներով խոնուած են։ Այս առջի տեսարանին ետեւը, որ լի է կենդանութեամբ և շարժմամբ, չըջանաձև կը տարածուին անթիւ տնակներ, հարուստ ամարաստուններ հրակայաձև սօսներու մէջ, որ արեւելից զարմանալիքն են, զարդարեալ բազմատեսակ ծառերով, պատաստիչ բոյսերով, գոյնզգոյն ծաղիկներով, յասմիկով, կըկոցենիով, վարդասարգով, որ Պոլսոյ բոլորտիքը միայն այնչափ առատ կը գտնուին։ Մեծ պանդոկներու ընդտրձակ դարպասներն ծովեզերաց բարձրագոյն դիրքը բռնած են։ Ասոնցմէ վեր կը տեսնուին ամարաստուններ, որ միշտ բազմանալով վրայ են, շարունակ բարձրանալով բլուրներուն վրայ։ մըրգաստանաց, սոճեաց կանանչ և թեղօշաց տեղը բռնելով, որոնք կամաց կամաց գազաթանց-վրայ միայն ամփոփուելով՝ այս գեղածիծաղ գիւղին գեղեցիկ և զուարճալի յետասկողմ մի կը ձևացնեն։

Այն սաստիկ դարուվերին երկայնութեամբն, շքեղ վանդակներու քովէն կ'անցնուի ծաղկազարդ ցանկե-

րու և դռներու դիմացէն, ուր որ Ալպանիացի կամ Խոռաթ ծառաներ կը կենան իրենց հարուստ հագուստներովն։ տուններուն վանդակափեղկերն ցորեկը դոց են և ետեւէն կը լսուին դաշնակի և կամ տղոց խնտումի ձայներն։ Այն պարտէզներուն առջին վարդասարգերուն մէջ շատրուաններն կ'արձըկեն իրենց ջուրերը մարմարեայ աւազաններու մէջ, որոնց եզերքը, իրիկուան դէմ զարդասէր արեւելահիներ դաշտային բազմոցներու վրայ երկնցած, հոտաւէտ գլանիկներ կը ծխեն, պուտ պուտ կը խմեն սուրճերնին, և կամ արեւելեան և արեւմտեան այլ և այլ շաքարեղինաց տեսակներ կը ծամեն։ Օտար ճամբորդ մը դժուարութեամբ կրնայ հաւատալ, որ բոլոր այսաշխարհասէր և արգեայց կեանքը՝ նորակիրթ արեւելքին մէկ ծայրն կը գտնուի։ Ինչպիսի՜ հակապատկեր մ'է՛քանի մը հարիւր մետր հեռուն Բիւթանիոյ գեղածիծաղ և կոնաչազարդ եզերքն, որ դարերէ 'ի վեր լուութեան և ամայութեան մէջ կը գլուխուի։ հիմա մասամբ միայն տեղ տեղ սկսած է մշակութեամբ և Օսմանեան փաշայից ամարաստուններովն զարդարուիլ, 'ի շնորհս երկաթուղոյն, որ Քաղկեդոնի մօտ հայտար փաշա նաւակայքէն յիգնիմիտ և յԱնկիւրիա կերթայ, և անցած տեղեացը քիչ մը կենդանութիւն կու տայ։

Բրինջիւրոյի պատմական յիշատակաց մէջ գլխաւորն է Եռիկէն կայսրուհւոյն պատմութիւնը, կարգէ դուրս

փառասէր կանանց մին, մեծ տէրու-
թեան մը աթոռոյն վրայ նստողնե-
րէն ամենէն աւելի խելքով օժտեալ,
Բրինքիբոյի մէջ՝ սկսաւ իւր գառն
ապաշխարանքն, որ այնչափ աղէտալից
կերպով լմնացաւ Լեւոն կղզւոյն մէջ:
Տեղս չէ երկայն պատմելու այն բազ-
մաբկածեան կեանքը, այն յանկար-
ծական բաղդը, այն աղնիւ յատկու-
թիւններն, զոր աղարտեց ամենայն
տեսակ ոճիրներով, զորս իշխանու-
թեան չափազանց ծարաւը կրնայ
գրգռել: Քիչ չատ ամէնքն ալ լսած
են այս Յոյն տիկնոջ դէպքը. անշուք
ծննդենէ, որ ընտրուած էր կոստան-
դին կոպրոնիմոսէն՝ իւր յաջորդին կին
ըլլալու համար, այն է Լեոն Դ. Դա-
զար ըստածն: Ամէնն ալ լսած են նոր
իշխանուհւոյն նախանշան կեանքը, որ
յանկարծ փայլեցաւ իւր էրկանը տա-
րածամ մահուամբն և իւր կոստան-
դին որդւոյն անչափահասութեան ժա-
մանակ: Դեռամակալուհւոյն աղէկ կա-
ռավարութիւնը, Սարակինոսաց դէմ
մղած պատերազմներն, իւր ընդունայն
ընդգիւծութիւնը մեծին կարողութի
տալիոյ մէջ ձեռնձգութեանցը, և ան-
խնայ պատերազմները Պատկերա-
մարտից դէմ: Յիրաւի թագաւորելու
համար ծնած կին մ'էր, այրական
խելքով, և զարմանալի կերպով օժ-
տեալ ամէն կատարելութեամբ, որ
պէտք են կայսեր մը՝ մեծ ըսուելու
համար: Գիտնալով յաղթել թէ փա-
ղաքաւոր, և թէ սարսափեցնելով,
գիտնալով ժողովրդեան հետ խօսելու
ոճն, և ինքզինքը անոնց սիրեցնելն:
Շատ աղէկ գիտէր իւր խորհրդա-
կաններն ընտրել, օժտեալ էր կատա-
րեալ արիւթեամբ և զարմանալի ան-
վերջովութեամբ:

Բայց դժբաղդաբար թագաւորելու
չափազանց բաղձանքն Եռինէի մայ-
րական զգացմունքն ալ խղճեց, և այն
նշանաւոր կինը ամենէն եղբունաւոր
կինն ըրաւ: Իրաւ իւր տկար և մոլի

որդին, անկարող կոստանդին Զ. որ
առաջ Ռոթրուտի մեծին կարողութի
աղջկան նշանուած էր, և վերջը յաջոր-
դաբար կարգուեցաւ թշուառ հայազ-
գի Մարիամին և Թէոդորայի չքագիր
օրիորդին հետ, մտադրութեան ար-
ժանի իշխան մը չեղաւ ամենևին. ի-
րաւ կայսերութիւնը հազար անգամ
աւելի ապահով էր Եռինէի զօրաւոր
ձեռացը մէջ. բայց ինչ մոտածելու է այն-
պիսի մօր մը վրայ, որ կրկին անգամ,
ընդդէմ ամենայն իրաւանց, իւր որ-
դին թագաւորութենէ զրկեց. և չգիտ-
նալով ինչպէս մէջ տեղէն վերցընել
զայն, և կամ երկտասարդ իշխանին
կողմնակիցները տկարացընել, որ
միշտ պատրաստ էին ոտք ելլելու, և
բոլորովին հաստատել իւր ձեռքին մէջ
այն իշխանութիւնը՝ զոր չէր ուզէր
ձեռքէ հանել, չվարանեցաւ իւր իսկ
որդւոյն աչքերը կուրցընել տալու:

Արդէն շատոնց ի վեր անողորմ
կինն կ'ատէր այդ որդին, զոր ան-
գամ մը վար առած էր աթոռէն, և
չէր կրնար որոշել անոր յանձնելու այն
կայսրութիւնը, առ որ իրաւունք ու-
նէր, օրինական տարիքն հասած ըլլա-
լով: Շատոնց ի վեր ամէն ջանք ըրած
էր զինքը ատելի երեցընելու: Յամի
797 Յուլիսի 17ին, օտար զօրաց գունդ-
մը, որ խնամքով ծառեալ էին, որդ-
ւոյն վրայ յարձըկեցան, երբ կրկնէն
կը դառնար, Սուրբ Մամասի պալա-
տին մօտ՝ Ոսկեղջեր խորը, ուր է հի-
մայ Էյուպի արուարձանն: Կոստան-
դին կրցաւ ձեռքերնէն փախչիլ, և ա-
ղէկ գիտնալով այդ հարուածին ուսկից
գալը, շուտ մը Մարմարայի ծովին ա-
սիական եղեքը անցաւ: Եռինէ մեծ
պալատին տիրելէն վերջը, անմիջա-
պէս ձեռքը առաւ իշխանութիւնը, և
անանկ վարպետութեամբ նաւընդ
գործածեց, որ անոնք ալ որ նախ իւր
թշուառ որդւոյն հետ գացեր էին փա-
խրստեամբ, նոյն իսկ անոնք զինքը
բռնեցին, կապած նաւակի մէջ դրին,

և Պոլիս բերին, իւր աղաղակներուն մօտիկ չընելով ամենեկին :

Օգոստոս 19ին էր, առաւօտանց կանուխ՝ երկու ամիս Սուրբ Մամասի դաւաճանութենէն վերջը, խեղճը փակեցին նոյն այն սենեկին մէջ, ուր Շոխնէ վինքն աշխարհ բերած էր : Իւր վախը շատ մեծ էր, բայց վերջապէս հանդարտեցաւ, մտածելով որ մայրը միայն իր վիճակը պիտի որոշէր : Բայց կայսրուհւոյն սենեակը՝ ժողովքները իրարու կը յաջորդէին, իշխանութեան սիրովն յիմարած, Շոխնէ չէր գիտէր ինչ է գլխութիւնը, և իր մի միայն անփոփոխելի դիտաւորութիւնն էր՝ չլծողալ որդւոյն դարձեալ սկսելու ապստամբութիւնը որ արդէն անգամ մը զինքը, զՇոխնէն, վռնտած էր պալատէն : միայն չէր կրնար որոշել թէ մեռցնել տայ, թէ խեղել : Մեռցնելու սիրտ չըրաւ : Բաւական սեպեց երկրորդ, ոճիրը որ արդէն կը բաւէր իր մտածած վախճանին հասնելու : Մ'ուրթը կոխելով վրայ էր, կոստանդին յօգնած և խռոված ծանր քուրով կը քնանար : Անգգամներն, որ իւր աչքերը պիտի կուրցնէին, կամաց մը մօտեցան երիտասարդ իշխանին քով : այն ատեն միայն արթնցաւ, երբ երկու աչքին մէջ խօթեցին սլաքը՝ անանկ ուժով մը, որ հրաշք մը եղաւ որ ըզեղը չվիրաւորուեցաւ : վայրի անասունի ձայն մը հանեց : Զայնը կտրեց, և անէճքի սկսաւ իւր մօրը դէմ, և քանի մը ժամ գետինը գլորտրկեցաւ սարսափելի ջղաձգութեան մէջ : իւր վէրքերուն դիմացաւ և ամենեւին թոյլ չտուաւ վէրքերն կապելու, երկար ատեն կերակուր չկերաւ, իւր անկողնոյն վրայ պառկած՝ իր ժամերը հեծելով անցուց :

Այսու ամենայնիւ վարժեցաւ այս կենդանի մեռելութեան, և դարձեալ սկսաւ իւր ամենօրեայ կեանքը : Բայց սիրտը 'ի մահ վիրաւորած էր : Ուրիշ Բիւզանդական իշխանք, թէպէտ նոյն

խեղութեան հանդիպած էին, (որ այնչափ յաճախ կը պատահէր այն սոսկալի ատենները), իրենք զիրենք ամփոփուած երեցած են : տեսնուած էր՝ որ իրենց արիւթ իւնը կամ խորամանկութիւնը աւելցուցեր էին : տեսնուած էր ալ որ մինչև կրցեր էին նորէն դահը ելլել, և իրենց դահիճներէն վրէժնին հանած էին : իսկ սա բուրովին ոչինչ դարձաւ : Անգործ, անկարող, անարգուած և մոռցուած ապրեցաւ : Զարհուրելի ոճիրին ատենը քանուկ Եօթը տարուան էր, և արդէն տասնուեօթը տարի թագաւորած էր : Իր անգութ մօրմէն աւելի ապրեցաւ, բայց կայսրութեան կառավարութեան մէջ չէր սեպուել : իւր առաջին Մարիամ կնոջմէն աղջիկ զաւակ մը ունեցած էր, Եփրոսինէ անուամբ, որ դեռ մանուկ, իւր հօրը տանջանաց ատեն, իւր մամէն բանտարկուեցաւ Բերինքի բոյի կանանց վանքին մէջ :

Շոխնէի ոճիրը պատմեցի, կ'անցնիմ իւր կարճ և երեւի կայսրութիւնը պատմել, որ եղաւ ը. դարուն երեք վերջի տարիները և թ. ին առաջիններն, և անմիջապէս ոճիրին պատժոյն կ'անցնիմ :

Շոխնէ ամենայն յաղթանակ ձեռք ձգած էր : Դարձեալ կենդանացուց հին ժամանակի հանդէսները : Զատկին երկուշաբթի օրը՝ ի դարձին, ըստ հին սովորութեան, կայսերական պառտիւքէն 'ի Սուրբ Աւաքելոց եկեղեցին, երեցաւ թագը գլուխը, կայսերական գաւաղանը մէկ ձեռքը և երկրագունտը միւս ձեռքը, ծիրանին հագուած, ոսկիով և ակունքներով զարդարուած, ոտքի վրայ կեցած յաղթական կառքի մը մէջ, որ բոլոր ոսկիէ պատած էր և զոյգ մը ճերմակ ձիեր կը քաշէին, որոնց սանձը բռնած էին երկու դքսեր, և երկու պատրիկներ, և լեցուն ափով ոսկի և արծաթ ստակ կը սփռէին ժողովրդեան, որ զինքը ցնծութեան ձայներով կը ծափահար :

բէին, իւր ժողովրդեան տուած էր լաւագոյն կառավարութիւնը և կարգաւորութիւնը, որ թերևս երբէք տեսնուած չէր Բիւզանդիոյ մէջ, և որով այնչափ ապշեցուցած և շլացուցած էր իր ժամանակակիցները, Յոյն պատմագիրը, միայն այն բանին համար որ ինչպէս Խեծն կարողուս Արևմուտքին մէջ հռչակուած էր, Եոնինէի անուռն ալ բոլոր Արևելքը կը լեցընէին: Իբր ստոյգ հաստատած են, որ Պեպինոս կարճահասակին որդին իւրիստ կայսերուն հետ ուզած ըլլայ ամուսնանալ: Այս բանս սուտ է, և այն երևելի գեսպանութիւններն որ մեծ կայսերն և մեծ կայսրուհոյն մէջ եղան, բոլորովին ուրիշ պատճառաւ էին. և իրարու վրայ տարակոյս և կասկած միայն ունեցած են, և Եոնինէի իւր բոլոր փառացը մէջ պէտք եղաւ, քրթմընջելով իր անկարողութեանը վրայ, տեսնել այն մեծ խռովութիւնը, որով այնչափ գարեբէ վերջը առաջի անգամ երևցաւ Բիւզանդիոյ մեծութեան քով ուրիշ կայսրութիւն մը: Անյաղթելի՝ Արևելքին մէջ, բռնապատուեցաւ կրկ այն կատարեալ քաղաքագիտական հարուածը, որ սկիզբն եղաւ Բիւզանդական ազդեցութեան անկմանը իտալիոյ մէջ. և թերևս այն եղաւ իրեն գաղտնի և միայնգամայն ծանր պատիժներէն մին, վերջին պատիժը չուլացաւ գլխուն գայու: Հետէ Ամիանի եպիսկոպոսը և կոմսն Հիլինգանդ, (Hilingand) մեծին կարողութիւնները, որ եկած էին, լէռն սուսերակրի Եոնինէի գեսպանին հետ մէկտեղ, գաշնակցութիւն մը ընելունց մէջ Արևմտեան նոր կոյսեր և Եոնինէի, զոր պալատի բանաստեղծը՝ ականատես վկայք եղած՝ այն մեծ աղետից, յուզեալ նոր Շամիրամ կ'անուանէին, որ Եոնինէին համար այնչափ շուտ և այնչափ կատարեալ եղաւ, ինչպէս որ եղած էր իւր ավոտը բարձրանալը: Պալատական խռովութիւն

մը իրեն յաղթութիւն տուեր էր, ուրիշ խռովութիւն մ'ալ զինքը վար ձեռնէ: Այս էր միշտ տկար կէտը այն կայսրութեանց՝ որ նենգութեան և խարդախութեան վրայ հիմնած էին, կայսրը որ աշխարհին կը հրամայէր, և իրեն պահպանութիւն կ'ընէին հազարաւոր վարէկներ և օտար զինուորներ, կ'իկնար քանի մը սպայից և կամ պաշտօնակալաց ծածուկ դաւաճանութեամբ: զինքը մերկ իւր անկողին մէջ կը բռնէին, և ածիլելով՝ վանք մը կը զրկէին: Իրական իշխանութենէն բոլորովին ընկած, չկարենալով ոչ պատժել և ոչ հրամայել, անմիջապէս անկարող, տկար, և խեղճ մարդ մը կը դառնար:

Այն ժողովուրդը՝ որ առջի օրը զինքը ծափահարած էին, կը ծաղրէն հիմա զինքը, իւր յաջորդը ծափահարելով. և այն գունդերը՝ որ տասն անգամ սահմանադուր տարած էր, ալ չէին ճանչնար զինքը, աչքերնին նոր գահակալին առատաձեռնութեանցը դարձնելով:

Ասանկ եղաւ Եոնինէին ալ: Այն միջոցին, որ ստակի ուժով, զոր խելքով կը բաշխէր, այնչափ իրական լաւութիւններ ընելով՝ կը կարծուէր որ Բիւզանդացոց սիրտը մշտնջենապէս վատարկած էր, և մոռցընել տուեր էր թէ իւր եղեռնաւոր գործը՝ և թէ խիղճը որ իրեն զոհ եղած էր, յանկարծակի ինքն ալ հասարակ փառասիրի մը խաղաղիքը եղաւ: Այնտի տեսնելին, իւր այն ատենուան սիրելին, մեծամիտ և անյաղ մարդը, իրեն և իւր կայսրուհոյն վրայ քանի մը պաշտօնակալաց ատելութիւնը գրգռեց: Ուրիշ եօթը ներքինիք ևս, (վասն զի այն նորանշան արքունեաց մէջ այն տեսակ մարդիկ կը վխտային, և ամենէն մեծ պաշտօններն բռնած էին), նիւկետաս պահապան զօրաց հրամանատարը, Սիսինիոս, լէռն կրօն, որ Սարանթաբիքիս (քառասունկանգուն)

կ'անուանէր, իւր հսկայ հասակին համար, երեքն ալ եղբարք, Թէղթիստ գրամատողովն, Լեւոն Սինոպցին կայսերական գանձապահը, որ այն ալ հսկայ կ'անուանէր, Գրիգոր Մուսուլագիոսին որդին, և Պետրոս միաբանացան որ իրենց առաջ քաշած մարդիկներէն մէկը կայսր անուանեն, Պիսիդացի Նիկեփորոսը, որ արարացի ցեղէ էր, և մեծ հաշուական: Եւհենէին շատ անգամ իմացուցեր էին, այդ մարդուն փառասէր դիտաւորութիւնները: Բայց նա բանի տեղ դրած չէր, միայն բաւական սեպած էր, քանի մը անգամ յանդիմանել զինքը, որուն խաբեբայն հազար ու մէկ հաւատարմութեան բացատրութեամբ պատասխաններ էր: Դաւաճանաց գլխաւորները, անանկ օր մը ընտրեցին որ կայսրուհին, այն ատեն գրեթէ յիսնամեայ, հիւանդ, անկողնոյ մէջ էր, Մարմարայի եզերացը վրայ ելեւթերիայ ամառատունը, որ իւր սիրելի բնակութեան տեղն էր և ինքը շինել տուած էր, իր գանձն ալ հոն պահած էր: Հոկտեմբերի 31 ին (802 ին), իրիկուան տասնին ժամանակները, զինուած ապստամբները, որք գրեթէ բոլորն ալ պատրիկներ էին, շուտ մը ժողովեցան մեծ պալատին պղնձէ դրան առջև:

Պահապանները խաբելով ստորակարգ պաշտօնեաներ, և Եռինէի գիտաւորութեան վրայ վախցնելով, որ միայն այն ժամուն հոն կը գտնուէին, կըցան ներս մտցնել Նիկեփորոսը, և անմիջապէս կայսր հռչակեցին զանհկայ գահուն սրահին մէջ: Կողմնակիցներն, քաղաքը քունի մէջ եղած ատեն, բարձր ձայնով այս լուրը հրատարակեցին, ինչպէս որ միշտ սովորութիւն էր. « Նիկեփորոս կայսր » երկայն կեանք Նիկեփորոսի: Նոյն ատեն ուրիշ խումբ մ'ալ ելեւթերիայ գնացին, պալատին բոլոր դռները բռնեցին, և յանկարծակի կայսրուհւոյն առանձին բնակարանը մտան: Եռինէի հազիւ

հազուելու ատեն ձգեցին: Հանդարտ կերպ մը ունեցաւ իւր սէգընութեամբ. ոչ գանգատեցաւ և ոչ զարմանք ցուցուց: Առաւօտը լուսնալուծ: զոցած դեսպակի մը մէջ դրին ու Մեծ պալատը տարին, ուր բանտարկուեցաւ: մինչդեռ յաղթական կողմը սուրը ձեռքերնին կը ստիպէին Տարասիոս պատրիարքը, որ պսակէ նոր կայսրը Սուրբ Սոփիայ եկեղեցւոյն մէջ: Աշնան տիտը օր մ'էր, և ցուրտը սաստիկ, գրեթէ գիշեր էր: Ժողովուրդը այնչափ զինեալ մարդկանց առջև սարսափած, բայց ցաւելով այնպիսի մեծ կայսրուհւոյ մը ավերակ ինկնալուն վրայ, անանկ ոչինչ մարդումը ձեռքով, լուռ կը կենար: Այսպիսի տիտը միջոցով, սկսաւ նոր կայսերութիւնը որ մեծ վախ կրնար պատճառել անտիպաշտից: Այնչափ արիասիրտ և ճարտար քաղաքագէտ կայսրուհւոյ մը անկումը, որ քանի մը ներքինեաց նենգութեան տակ կ'ընկճէր, ժողովուրդը շատ կը տրեքեցնէր: Այս մարդկանց դաւաճանութիւնը, կ'ըսէ Լըբոյ, այս տեսակ մարդիկը աւելի ատելի ըլլաւ, և միտքերնին բերաւ Բիւզանդիոյ մէջ հին ասացուած մը, թէպէտ պատիւ չընէր ազգին: Եթէ ներքինի մը ունիս՝ մեռցուր, եթէ չունիս՝ հատ մը գնէ՝ մեռցնելու համար:

Սակայն Եռինէ անձին տէր և վախ չէր գիտէր: Կը սպասէր մեծ փոխաւիայի համաձայնութեամբ այս գէպքին վարձանին: Երկրորդ օրը սուրբուռ չաչիւն մը լուռեցաւ: Նիկեփորոսն էր, որ իւր բանտարգեալը տեսնելու կուգար: Պատմութիւնը չըսէր թէ այս եղբրական տեսակցութեան երկու դեբասանաց աշուրներն ինչպիսի նայւածքով իրարու հանդիպեցան: Եռինէ իւր անկողնոյն վրայ նստած լուռ կեցաւ, ինքզինք ուտելով նուաստ երևնալուն իր երեկուան գերւոյն դիմաց, որուն ձեռքն էր իր կեանքը: Նիկեփոր առաջ խօսեցաւ: Իւր

անուանի նենգութեամբը, որ իրեն
բնական էր, սիրալիր մարդասիրու-
թեամբ վարուեցաւ Եռինէին հետ,
հաստատելով՝ որ չուզեցով կ'ելլէր այն
աթոռոյն վրայ, զոր կ'ատէր. աղաչեց
կայսերուհւոյն որ իր վրայ վստահու-
թիւն ունենայ, երդում ընելով սրբու-
թեանց վրայ՝ որ զինքը պիտի պաշտ-
պանէր, ինքզինքը իւր գերին անուա-
նելով. վերջը՝ յայտնելով իւր գաղտնի
փափաքը, այս խոտասիրտ ազահն,
պատճառանօք՝ իբր թէ շատ ստակ
պիտի ծախսէր ժողովրդեան լաւու-
թեանը համար, աղաչեց բանտարգե-
լոյն՝ իրեն բնելու ուր պահած էր իր
հարստութիւնը, իւր բոլոր խնայած
ստակը։ « Աստուած, պատասխանեց
Եռինէ՝ ծանրութեամբ, զիս ոչնչէ
հանեց, կայսրուհի ընելու համար,
մեղքերս իմ անկմանս պատճառ եղան.
Աստուծոյ անունը օրհնեալ ըլլայ. իմ
տեղս զքեզ կը բարձրացնէ, Նիկեփոր.
Գիտես որ ամենեկին մոտիկ չըրի այն
կասկածներուն, որ ինձ կ'ազդէին ի-
բաւամբ քու վրադ. իմ ձեռքս էիր և
կրնայի զքեզ մեռցնել. ինչպէս Աս-
տուած իմ թագս տրամադրեց՝ այն-
պէս ալ իմ կեանք պիտի տնօրինէ։
Թէ որ կ'ուզէ պահել իմ կեանքս՝ մէկ
շնորհք մը միայն պիտի քեզմէ խնդ-
րեմ. ինչ որ ունիմ առ, բայց ձգէ
ինձի իմ էլեւթերիայի պալատս, ուր
որ կ'ուզեմ լմնցնել իմ կեանքիս սուրբի
և զղջման մէջ »։ Նիկեփոր ուրախա-
ցաւ ուզածին հասած ըլլալուն. Եռինէ
երգում ըրաւ սուրբ խաչին վրայ, որ
բոլոր իւր հարստութիւնը պիտի յանձ-

նէ, և խօսքն ալ բռնեց. անոր փոխա-
րէն՝ բաղդի հասածն, որ իրեն տէր ե-
ղած էր, իրեն խոտացաւ այն պա-
լատը, որուն վրայ դրեր էր Եռինէ բու-
լոր իր վերջին սէրը։ Բայց այս մար-
դուն խաբեալութիւնը հաշուած չէր,
որ չէր կրնար թողուլ քաղքին մէջ ա-
սանկ վտանգաւոր նախանձորդ մը։
Երբ Եռինէի ամբողջ հարստութիւնը
ձեռք ձգեց, անմիջապէս զինքը բռնել
և Բրինջիբոյ տանել տուաւ։

Ճերմակ մազերն ինկան. ինքն ալ
պէտք եղաւ որ հազդին վանքին կապայն,
զոր իւր կայսերութեան ատեն այնչափ
ուրիշներու բռնի հագուցեր էր։ Այն
որ Մեծին Նարոյոսի հետ բաժնած էր
աշխարհիս տէրութիւնը, մայրապետ
մը եղաւ աղլկանց մեծ վանքին մէջ՝ Ի
Բրինջիբոյ, զոր ինքը հիմնած էր։
Իւր երկայն անքուն դիշերները, իւր
կոշտ անկողնոյն վրայ, որ սրբազան
առագաստին ոսկիէ և ծիրանիէ զար-
դարած անկողնոյն փոխանակեր էր,
այս կայսրական զոհը, շատ անգամ
մտածած ըլլալու է, սոսկալով. այն
որդւոյն վրայ, որ դեռ ողջ էր, և որ այն-
չափ անգթութեամբ չարչարուած էր
իրմէն։ Ամենեկին մանրամասնութիւն
չունիւր Եռինէի վերջի օրերուն վրայ-
բայց իր այնչափ իշխանասէր բնաւո-
րութիւնը գիտնալով, կրնանք գուշա-
կել ինչ եղած պիտի ըլլան իւր կոտորած
անձնասիրութեան տանջանքներն, և
իւր անկարող ստելութիւնը այն ան-
պիտանին դէմ, որ հիմայ իրեն կը
հրամայէր։

(Շարայարելի)

